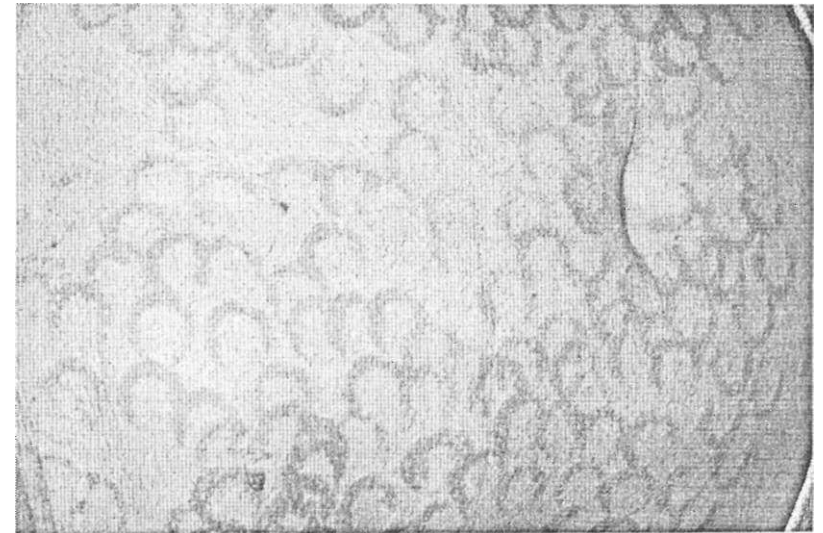

Szanowny Panie Redaktorze!

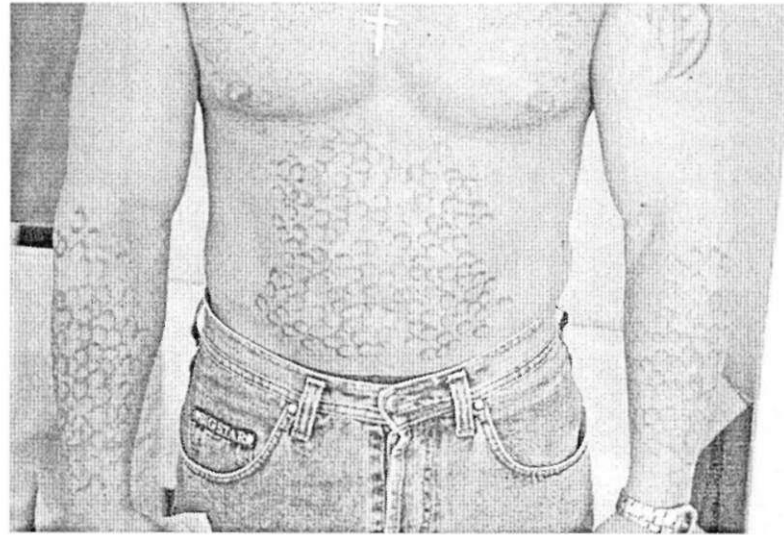
Po zapoznaniu się z pracą J. Berenta i wsp. (1) na temat oceny powikłań medycznych zabiegów epilacji laserowej czujemy się zobowiązani do przedstawienia podobnego (ze względu na etiologię) przypadku, jaki mieliśmy niedawno sposobność oceniać.

Dotyczył on 27-letniego mężczyzny, który poddał się zabiegowi laserowego usuwania owłosienia przedniej powierzchni klatki piersiowej i brzucha oraz całych długości obu przedramion prawie na całym ich obwodzie. Badanie (w 5-tym dniu po zabiegu) wykazało gęsto usiane obrączkowate oparzenia II° barwy wiśniowo-brunatnawej o średnicy ok. 2 cm (Ryc. 1), a pokrzywdzony zgłaszał bolesność samoistną i palpacyjną tych miejsc oraz pieczenie. Zalecono więc badanie kontrolne po upływie dalszych 2 dni, podczas którego wygląd obrażeń nie uległ istotnym zmianom (Ryc. 2) - tylko w niektórych miejscach widoczne było złuszczenie z odstanianiem białoróżowych blizn naskórkowych. Zdaniem badanego, bolesność i pieczenie oparzonych okolic było nieco mniejsze, ale pojawiło się ich silne swędzenie.

Na tej podstawie uznaliśmy, iż charakter oraz rozległość (gdyż pokrywały ok. 20% powierzchni ciała) obrażeń w wystarczający sposób obiektywizują rodzaj i natężenie (uciążliwość) dolegliwości zgłaszanych przez pokrzywdzonego, w związku z czym przyjęliśmy, iż doszło do rozstroju zdrowia na czas dłuższy od siedmiu dni.

Ryc. 1. Wygląd zmian poparzeniowych 5 dni po zabiegu fotoepilacji laserowej.
Fig. 1. Combustion appearance 5 days after laser epilation.

Ryc. 2. Wygląd zmian poparzeniowych 7 dni po zabiegu fotoepilacji laserowej.
Fig. 2. Combustion appearance 7 days after laser epilation.

Pominęliśmy przy tym ewentualne naruszenie czynności narządu ciała (aczkolwiek rozległość zmian pourazowych stwarzała taką, możliwość przy potraktowaniu skóry jako narządu ciała), ponieważ na gruncie obowiązującego kodeksu karnego rozstrój zdrowia może być rozpatrywany zupełnie w oderwaniu od naruszenia czynności narządu ciała, aczkolwiek bardzo szeroki zakres znaczeniowy pojęcia „rozstrój zdrowia” (3, 4, 5) stwarza potrzebę jego zawężającej wykładni (wyodrębnienia „rozstrojów zdrowia” tylko dla potrzeb art. 157 kk) w celu jednoznacznego zróżnicowania patologii od fizjologicznej reakcji kompensacyjno-adaptacyjnej ustroju² (2, 4, 5). Naszym zdaniem, obiektywizacja dolegliwości zgłaszanych przez pokrzywdzonego oraz kwestia oceny ich natężenia (lub inaczej „istotności opiniodawczej”) nie budziła jednak w ocenianym przez nas przypadku żadnych wątpliwości, gdyż są one koniecznym skutkiem obserwowanych obrażeń oraz ich ewolucji (gojeniu oparzeń towarzyszy świąd).

Bardzo podobny i podobnie rozległy skutek fotoepilacji laserowej opisany w pracy J. Berenta i wsp. został jednak oceniony (bez jakiegokolwiek komentarza) zaledwie jako „wyczerpujący znamiona naruszenia czynności narządu ciała na czas poniżej siedmiu dni” (a więc w formie nie pozostawiającej miejsca na wątpliwości). Konieczne jest zatem zastanowienie się nad przyczynami tych różnic, ponieważ Autorzy doniesienia pominieli całkowicie omówienie kryteriów, jakimi kierują się przy ocenie podobnych przypadków (w treści pracy znalazło się jedynie stwierdzenie, że „kwalifikacja prawna uszkodzeń ciała ... nie jest

zadaniem łatwym ...”). Naszym zdaniem, podanie tego zagadnienia w takiej formie do publicznej wiadomości może bowiem wywołać u Czytelników błędne przekonanie, iż wszelkie podobne następstwa zabiegów kosmetycznych należy traktować w taki właśnie sposób.

Tymczasem pokrzywdzona w opublikowanym przypadku została zbadana dopiero po 14 dniach od zabiegu fotoepilacji³, tj. wówczas, gdy zmiany poparzeniowe znajdowały się już w fazie zaawansowanego gojenia (w związku z czym pokrzywdzona mogła już nie zgłaszać dolegliwości bólowych⁴). Nie uwzględniono przy tym charakteru następstw (oparzeń II°), ich rozległości (cały obwód lewej nogi i większa część obwodu prawej oraz obszary obu pachwin, co orientacyjnie stanowi ok. kilkunastu procent powierzchni ciała), lokalizacji („wrażliwe” pachwiny) oraz wiedzy na temat przebiegu gojenia tego rodzaju zmian i towarzyszących temu (stałe) dolegliwości subiektywnych. Nie odniesiono się również w żaden sposób do drugiego z alternatywnie sformułowanych kodeksowych skutków urazu, tj. „rozstroju zdrowia”. Biegli z Łodzi uprosili zatem problem oceny skutków zabiegu nie tylko z punktu widzenia zleceńodawcy opinii, ale przede wszystkim Czytelników Archiwum. Szersze wyjaśnienie tej kwestii było tym bardziej uzasadnione, że Autorzy dysponowali przecież fotografią wykonaną po upływie 8 dni od fotoepilacji, a nie wyjaśnili w jaki sposób weszli w jej posiadanie.

Na kanwie porównania dwóch przypadków oparzeń po zabiegach kosmetycznych powraca zatem problem kwantyfikacji skutków urazu w oparciu o tzw. kryteria kazuistyczne (czyli na podstawie ilości i rozległości obrażeń). Potwierdza to nasze stanowisko, że obecna sytuacja prawna w zakresie definicji „lekkich” i „średnich” skutków urazu oraz różnicowania przestępstw przeciwko zdrowiu od naruszeń nietykalności cielesnej wymaga szybkiej zmiany, gdyż stwarza pole do zbyt dużej dowolności interpretacyjnej.

Z tego względu, podczas narady kierowników Zakładów Medycyny Sądowej oraz konsultantów wojewódzkich w dniu 29.11.2001 r. w Lublinie zgłosiliśmy⁵ propozycję częściowego przywrócenia obowiązującego do 1998 r. anatomiczno-czynnościowego modelu traktowania następstw urazu przez przyjęcie „obrażenia” (dawniej „uszkodzenia ciała”) jako jedynego znamienia skutku z art. 157 kk (wyeliminowanie niejednoznacznego pojęcia „rozstroju zdrowia”) i uznanie „naruszenia czynności narządu ciała” za jedyne kryterium różnicujące skutki w ramach § 1 i § 2 tegoż artykułu (najlepiej z jednoczesnym podwyższeniem taksatywnego kryterium czasu utrzymywania się tej dystyngtywnej cechy następstw urazu np. do 14 dni). W zgłoszonym przez Prezydenta RP projekcie nowelizacji Kodeksu karnego (przesłanym do Sejmu w dniu 21.12.2001 r.) nie wprowadzono jednak praktycznie żadnych istotnych zmian w rozdziale dotyczącym przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu.

² Nie wiadomo przy tym w jakim celu zarządzono kontrolne badanie po upływie kolejnych 10 dni.

³ Znamienne jest, że w opisie przypadku wspomniano o braku jakichkolwiek dolegliwości po 24 dniach od zabiegu, podczas gdy odnośnie badania przeprowadzonego po 14 dniach od fotoepilacji odnotowano, że pokrzywdzona nie zgłaszała jedynie dolegliwości bólowych (pominięto opis ewentualnych dolegliwości innego rodzaju).

⁴ W trakcie dyskusji na temat ewentualnych zmian w rozdziale dotyczącym przestępstw przeciwko zdrowiu obecnego kodeksu karnego, które miały zostać przedstawione Komisji Kodyfikacyjnej przez prezesa PTMSiK prof. Z. Przybylskiego.

⁵ np. fizjologicznej reakcji receptorów bólowych stanowiącej dowód ich prawidłowego funkcjonowania od tzw. bólu narządowego i psychicznego (2).

W tej sytuacji konieczna jest więc szybka unifikacja poglądów poprzez konfrontację stanowisk i szeroką dyskusję w ramach naszego środowiska, albowiem dotychczasowa (na łamach *Archiwum*) miała niestety miejsce zaledwie między kilkoma ośrodkami⁵. Nie doszło natomiast do zapowiadanego (i oczekiwanego przez wielu) opublikowania materiałów z zorganizowanego przez doc. J. Kunza sympozjum w Osieczanach (21-22.06.2001 r.), gdzie uzgodniono również definicję „realności” zagrożenia życia oraz osiągnięto konsensus (zbieżny z naszymi propozycjami) na temat kryteriów różnicowania skutków o jakich mowa w art. 157 i 217 kk. Naszym zdaniem, szybkie wypracowanie wspólnego stanowiska naszego środowiska stworzyłoby szansę przedstawienia uwag do prezydenckiego projektu kodeksu karnego stosownym Komisjom Sejmu (a następnie Senatu) i zapobieżenia w przyszłości omówionym wyżej rozbieżnościom w ocenie podobnych następstw przez różnych biegłych.

dr med. Grzegorz Teresiński

prof. dr hab. Roman Mądro

PIŚMIENICTWO:

1. J. Berent, W. J. Baranowski, A. P. Jurczyk, B. Jankowska, S. Szram: Opiniowanie sadowo-lekarskie powikłań medycznych zabiegów kosmetycznych - opis przypadku, *Arch. Med. Sąd. Krym.* 2001, 51, 273-278, - 2. Dzida J.: Kontrowersje interpretacyjne pojęcia naruszenia czynności narządu ciała, *Post. Med. Sąd. Krym.* 2001, 6, 29-32, - 3. Kardas P.: Normatywny sposób określenia znamienia skutku przy niektórych przestępstwach przeciwko życiu i zdrowiu a zagadnienia wydawania opinii przez biegłych lekarzy, *Arch. Med. Sąd. Krym.* 2001, 51, 197-216, - 4. Mądro R., Teresiński G., Wróblewski K.: Rozstrój zdrowia jako znamię przestępstwa z art. 157 kk. *Prokuratura i Prawo* 10/1998, s. 33-46, - 5. Teresiński G., Mądro R.: Zakres skutków wymienionych w par. 2 art. 157 kodeksu karnego z 1997 r. - ciąg dalszy sporu o granicę art. 156 i 182 kodeksu karnego z 1969 r., *Arch. Med. Sąd. Krym.* 2000, 50, 319-330.

Udało mi się zamówić i uzyskać książkę pt. „*Legal Medicine in History*” której autorami są Michael Clark i Catherine Crawford. Ukazała się nakładem Cambridge University Press - II wydanie w roku 2001. Liczy ona 366 stron i obejmuje pięć następujących rozdziałów:

- I. Wczesna współczesna praktyka.
- II. Poszerzanie nauki.
- III. Szczególni przestępcy.
- IV. Postępowanie po śmierci.
- V. Instytucje medyczne w sprawach wątpliwych.

W rozdziale I omówione zostały zagadnienia wczesnej medycyny sądowej w stanie Maryland w latach 1633-1683 a także podejrzenia w przypadkach śmierci dzieci.

W II - uprawnienia medycyny sądowej we wczesnym okresie współczesnym oraz szkolenie policji w dziedzinach sądowo- lekarskich w Szkocji.

III rozdział obejmuje m.in. zagadnienia terroryzmu i anarchizmu oraz przeciwdziałania tym zjawiskom we Francji pod koniec XIX wieku.

IV - postępowanie koronerów w Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych.

Ostatni- V rozdział poświęcony jest m.in. instytucjom medycyny sądowej i laboratoriom w Anglii w okresie międzywojennym.

Książka nie zawiera żadnych rycin ani wykresów.

Tadeusz Marcinkowski

⁵ Do czasu opublikowania stanowisk innych Ośrodków wstrzymujemy się z przedstawieniem polemicznych uwag do niektórych też zawartych w wydrukowanej ostatnio na łamach *Archiwum* pracy reprezentanta środowiska prawniczego - por. (3).